

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060305

DOM
2018-01-17
Stockholm

Mål nr
F 6960-16

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2016-07-08 i mål nr F 1572-16, se bilaga A

PARTER

Klagande

Gate Klova samfällighetsförening

Ombud: Advokaten x

Motpart

Unola Lund Kommanditbolag, 916444-0639

SAKEN

Klandertalan enligt samfällighetslagen

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.
2. Gate Klova samfällighetsförening ska till Unola Lund KB utge ersättning för rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen med 12 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) från denna dag till dess betalning sker.

Dok.Id 1384933

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00–15:00
		E-post: svea.hovratt@dom.se www.svea.se		

BAKGRUND

Genom ett anläggningsbeslut den 22 mars 2007 inrättade Lantmäterimyndigheten Hallands län gemensamhetsanläggningen A i Kungsbacka kommun. Anläggningen omfattar utfartsväg från området Gate Klova till Lunds gård jämte vissa vägar inom Gate Klova. Med väg avses enligt beslutet vägbana och övriga väganordningar såsom dike, slänt, trumma, mötesplats, vändplats, vägmärke och vägbom. Vidare angavs det i beslutet att gemensamhetsanläggningens ändamål var att hålla vägen farbar för trafik med motorfordon året om (barmarksunderhåll och vinterväghållning) och underhålla vägen på sådant sätt att erforderliga transporter kan genomföras rationellt och att trafiksäkerheten inte äventyras. När anläggningsbeslutet fattades var anläggningen redan utförd förutom mötesplatser, vilka skulle vara utförda inom viss tid.

Vid förrättningen bildades även en samfällighet för driften av gemensamhetsanläggningen, Gate Klova samfällighetsförening (samfällighetsföreningen). I samfällighetsföreningens stadgar anges att samfälligheten ska förvaltas i enlighet med vad som vid bildandet bestämts om dess ändamål.

Vid årsstämma den 25 juli 2015 röstade en majoritet av samfällighetsföreningens medlemmar ja till asfaltering av vägen och vid extrastämma den 25 mars 2016 fastställdes debiteringslängd för asfaltering och normalt underhåll av vägen enligt beslutet på årsstämman. Den sammanlagda utdebiteringen enligt debiteringslängden uppgick till 957 514 kr, varav 880 000 kr avsåg asfalteringen.

Unola Lund KB (bolaget), som äger två av de deltagande fastigheterna, B och C, klandrade årsstämmans beslut om asfaltering och extrastämmans beslut om att fastställa debiteringslängden. Mark- och miljödomstolen upphävde de klandrade besluten.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Samfällighetsföreningen har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen, med ändring av mark- och miljödomstolens dom, ska ogilla bolagets klandertalan. Samfällighetsföreningen har även yrkat ersättning för sina rättegångskostnader vid mark- och miljödomstolen och i Mark- och miljööverdomstolen.

Bolaget har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom och för egen del yrkat ersättning för rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Parterna har anfört samma skäl för sin respektive talan som i mark- och miljödomstolen med bland annat följande tillägg och förtydliganden.

Samfällighetsföreningen

Texten i anläggningsbeslutet är en standardformulering. Det framgår inte hur väg/vägar i ett enskilt fall ska förvaltas. Företrädare för bolaget framförde önskemål till förrättningslantmätaren om att i anläggningsbeslutet ta in en uppgift med innebörden att Gate Klovavägen inte skulle få asfalteras. Lantmätaren svarade att det inte var lämpligt att för framtiden låsa sig vid en viss ytbeläggning, utan att det var lämpligast att lämna frågan öppen för samfällighetsföreningen att bestämma. Föreningen gavs därmed handlingsfrihet i fråga om vägens ytskikt.

Beslutet att asfaltera vägen är ändamålsenligt. Asfaltering av vägen skulle medföra att ansvaret för och arbetet med löpande förvaltning av vägen avsevärt förenklas och förbilligas. Vägen skulle därmed kunna användas för transporter mer rationellt. Det kan inte rimligen vara så att om en åtgärd som i och för sig är ändamålsenlig ger upphov till en kostnad, som medför en höjning av den årliga utdebiteringen, är åtgärden inte ändamålsenlig. Avgörande måste vara om åtgärden som sådan är ändamålsenlig.

Vad gäller kostnaden följer beslutet om asfaltering av vägen den allmänna, sedan lång tid tillbaka, pågående utvecklingen av vägars beläggning från grus och liknande till

hårdgjord yta med till exempel asfalt. Beslutet ingår därför som ett naturligt, förutsebart utvecklingsled i förvaltningen av samfälligheten. Frågan om vägens ytskikt var dessutom föremål för diskussion under handläggningen vid lantmäterimyndigheten. Kostnaden för åtgärden är därför i princip av sådant slag som en samfällighetsföreningsmedlem på förhand haft att förvänta sig till följd av verksamheten. Kostnadens skälighet är inte ifrågasatt, varför beloppet som sådant inte kan föranleda någon annan bedömning. Asfalteringen av vägen är vidare en investering som bland annat leder till väsentligt minskade underhållskostnader för vägen. Enligt samfällighetsföreningens beräkningar är investeringen med nuvarande (oförändrad) årlig utdebitering återbetalad efter cirka 14 år. Därefter kan den årliga utdebiteringen kraftigt sänkas från nuvarande nivå.

Bolaget

Förrättningsbeslutet, inklusive anläggningens sträckning, är baserat på en redan utförd väg och det går knappast att hävda att omständigheterna har ändrats efter förrättningen som beslutades år 2007 och fick laga kraft år 2012. Om en majoritet hade velat anlägga en asfaltsväg borde detta ha yrkats i förrättningen istället för att rösta igenom det efter att föreningen bildats. Samfällighetsföreningen har inte fått handlingsfrihet i frågan om asfaltering eller andra standardhöjande åtgärder. Beslutet kan inte heller sägas ingå som ett naturligt och förutsebart utvecklingsled i förvaltningen av samfälligheten. Om samfällighetsföreningen önskar anlägga en asfaltsväg ska en ny förrättning göras för att prova förutsättningarna för den nya vägen.

UTREDNINGEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Samfällighetsföreningen har åberopat samma bevisning som i mark- och miljödomstolen och därutöver utdrag ur protokoll från lantmäterimyndigheten.

Bolaget har åberopat protokoll från lantmäterimyndigheten, yttrande från HJ vägkonsult och beslut från Hovrätten för Västra Sverige.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen har avgjort målet utan huvudförhandling.

Frågan i målet är om det finns skäl att häva de klandrade besluten om asfaltering och godkännande av debiteringslängd på den grunden att besluten innebär att samfällighetsföreningen bedriver verksamhet som är främmande för samfällighetens ändamål.

I 18 § lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter (SFL) anges att en samfällighetsförenings ändamål är att förvalta den samfällighet för vilken den bildats och att en samfällighetsförening inte får driva verksamhet som är främmande för det ändamål som samfälligheten ska tillgodose.

I förarbetena till bestämmelsen anges bland annat följande. Åtgärder som kan hänföras till utförande och drift av anläggningen faller in under samfällighetsföreningens kompetensområde. I situationer då ändamålet har blivit inaktuellt på grund av ändrade förhållanden eller om samfällighet har bildats utan att visst ändamål har föreskrivits, bör förvaltningen syfta till att samfälligheten används på så lämpligt sätt som möjligt. Vad som faller inom ändamålet får bedömas med hänsyn till omständigheterna i varje enskilt fall. Det kan inträffa att ett förrättningsavgörande inom förhållandevis kort tid blir mer eller mindre inaktuellt, varför viss elasticitet i fråga om bundenhet måste tolereras med hänsyn till den fortgående ekonomiska utvecklingen. Det är dock tydligt att det endast undantagsvis kan komma i fråga att avvika från ett förrättningsavgörande och att det endast bör få ske när det framstår som klart att förrättningsavgörandet saknar aktualitet. Förbudet mot verksamhet som är främmande för samfällighetens ändamål syftar till att skydda enskilda medlemmar från att tvingas ta del i verksamhet som inte ingår som ett naturligt led i förvaltningen av samfälligheten (prop. 1973:160, s. 375, 386 ff och 416).

I NJA 2015 s. 939, där frågan i målet var om en samfällighetsförening bedrev en i förhållande till sitt ändamål främmande verksamhet genom att förse anläggningen med

en el- och ljusanordning utan tidigare motsvarighet, gjorde Högsta domstolen i domskälen uttalanden av allmän karaktär som kan tjäna till ledning för bedömningen av det nu aktuella målet. Bland annat angavs att uppgiften att utföra och driva anläggningen i första hand ska vara en fråga om förvaltning i egentlig mening, snarare än om vidareutveckling av verksamheten. Standardhöjningar som saknat motsvarighet i den befintliga anläggningen faller därför typiskt sett utanför den verksamhet som samfällighetsföreningen kan bedriva enligt 18 § SFL. Vidare angavs att det som sägs i förarbetena angående mer allmänna lämplighetsbedömningar inte är tänkt för situationer där samfälligheten har ett aktuellt ändamål. I annat fall skulle förutsebarheten försämrats och förvaltningen skulle kunna leda till en försämring av det skydd för medlemmarna som ligger i bestämningen av ändamålet. Dock angavs att viss elasticitet förutsattes vid lagens tillkomst och att det därför finns visst utrymme för anpassning till den fortgående utvecklingen även om ändamålet i allt väsentligt har behållit sin aktualitet. I sådana fall är det dock fråga om att föreningen ska kunna göra någon mindre anpassning som marginellt påverkar samfällighetens ändamål eller anläggningens art. En mer allmän anpassning till utvecklingen eller till höjda krav från samfällighetsföreningens medlemmar kan därför i princip inte tillgodoses genom samfällighetsföreningens förvaltning. Sådana förändringar får istället ske genom en ny förrättning, vilket kan uppfattas som omständligt och opraktiskt. Samtidigt innebär en ny förrättning en prövning av förutsättningarna för en anläggning med helt eller delvis annan inriktning. Ett nytt förrättningsbeslut kommer då att ange tydliga förutsättningar för den verksamheten.

I det nu aktuella målet är samfällighetsföreningens ändamål att hålla vägen farbar för trafik med motorfordon året om (barmarksunderhåll och vinterväghållning) och att underhålla vägen på sådant sätt att erforderliga transporter kan genomföras rationellt och att trafiksäkerheten inte äventyras. Det angivna ändamålet är knutet till en anläggning som i allt väsentligt redan var utförd vid tidpunkten för anläggningsförrättningen. Vid den tidpunkten var vägen ytbelagd med grus. En asfaltering av vägbanan skulle innebära en standardförbättring och skulle dessutom leda till en avsevärd höjning av den årliga utdebiteringen av samfällighetsföreningens medlemmar. Åtgärden kan därför inte, inom ramen för det angivna ändamålet, anses ingå i anläggningens förvaltning i egentlig mening. Mot denna bakgrund och då det inte har framkommit

något som tyder på att ändamålet – till följd av ändrade yttre förhållanden eller av annan anledning – skulle ha blivit inaktuellt, bedömer Mark- och miljööverdomstolen att besluten om asfaltering och fastställande av debiteringslängd strider mot 18 § SFL och mot samfällighetsföreningens stadgar. Överklagandet ska därför avslås. Vad samfällighetsföreningen har anfört om att asfaltering diskuterats på sammanträde hos lantmäterimyndigheten och att den höjda årliga utdebiteringen ska ses som en investeringskostnad som på sikt leder till minskade årliga utdebiteringar förändrar inte denna bedömning.

Vid denna utgång ska samfällighetsföreningen förpliktas att ersätta bolagets rättegångskostnader. Om ersättningens storlek råder det inte tvist.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast den 2018-02-14

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Fredrik Ludwigs, tekniska rådet Cecilia Undén samt hovrättsråden Birgitta Bylund Uddenfeldt och Ralf Järtelius, referent.

Föredragande har varit hovrättsfiskalen Nathalie Sylvander.

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2016-07-08
meddelad i
Vänernsborg

Mål nr F 1572-16

KÄRANDE

Unola Lund KB, 916444-0639

SVARANDE

Gate Klova samfällighetsförening

Ombud: Advokat x

SAKEN

Klandertalan enligt samfällighetslagen

DOMSLUT

Med bifall till Unola Lund KB:s klandertalan upphäver mark- och miljödomstolen

- a) beslutet om asfaltering under punkt 18 i protokollet från årsstämman i Gate Klova samfällighetsförening den 25 juli 2015 samt
- b) beslutet att fastställa debiteringslängd under punkten 8 i protokollet från extrastämman i Gate Klova samfällighetsförening den 25 mars 2016.

Gate Klova samfällighetsförening ska till Unola Lund KB utge ersättning för rättegångskostnader med sjutusenåttahundra (7 800) kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) från denna dag tills betalning sker.

Dok.Id 334395

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänernsborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 08:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		-

BAKGRUND

Gate Klova samfällighetsförening förvaltar gemensamhetsanläggningen A. Gemensamhetsanläggningen bildades vid anläggningsförrättning de 22 mars 2007 och består av utfartsväg från Gate Klova till Lunds gård jämte vissa andra vägar inom Gate Klova i Kungsbacka kommun. Enligt anläggningsbeslutet avses med väg vägbana och övriga väganordningar såsom dike, slänt, trumma, mötesplats, vändplats, vägmärke och vägbom samt ska vägen hållas farbar med motorfordon året om (barmarksunderhåll och vinterväghållning) och underhållas på sådant sätt att erforderliga transporter kan genomföras rationellt och att trafiksäkerheten inte äventyras.

I protokollet från årsstämma i Gate Klova samfällighetsförening den 25 juli 2015 finns bl.a. följande antecknat under punkt 18. ”Ys förslag om asfaltering diskuterades länge och intensivt innan stämman beslöt att rösta ja eller nej till följande förslag: Asfaltering till ett pris av max 1 milj kr inkl moms, utfört av en välrenommerad entreprenör som lämna garanti på arbetet. Röstningen genomfördes utifrån andelstal och resultatet blev 74 procent för ja-sidan (alltså mer än den 2/3 majoritet som krävdes)”. Inför årsmötet hade Y framställt förslag om att vägen ”från grinden till Gateklova” skulle asfalteras. Hans förslag bifogades kallelsen till stämman.

Vid extrastämma i Gate Klova samfällighetsförening den 25 mars 2016 fastställdes debiteringslängd för (enligt dagordningen) ”asfaltering av vägen samt normalt underhåll från grinden och ut till Gateklova enligt beslut på ordinarie årsstämma den 25 juli 2015”. Den sammanlagda utdebiteringen enligt debiteringslängden uppgår till 957 514 kr, varav 880 000 kr för asfaltering.

YRKANDEN M.M.

Unola Lund KB (ägare av fastigheterna B, C) har yrkat att mark- och miljödomstolen

- förordnar om rättelse av uttaxering samt inkomst och utgiftsstat så den överensstämmer med föreningens syfte och stadgar samt

- upphäver det så kallade "beslutet" om asfaltering tagit på ordinarie stämma den 25 juli 2015.

Gate Klova samfällighetsförening har bestritt bifall till klandertalan.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

Unola Lund KB har anfört följande till utveckling av sin talan.

Samfällighetsföreningar får inte uttaxera medlemmar om det strider mot lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter (SFL), stadgar eller stämmobeslut (SFL §46). Vidare får inte samfällighetsföreningen bedriva verksamhet som är främmande för dess ändamål (SFL §18).

Gate Klova samfällighetsförenings syfte är att förvalta samfälld väg (A) enligt anläggningsförrättning Akt 1384-07/83, beslutad 2007-03-22 och slutgiltigt fastlagd i Hovrätten för västra Sverige, Ö3970-09, 2012-04-11. I förrättningsbeslutet fastläggs det att anläggningen är utförd förutom mötesplatser, vilka sedan dess har anlagts.

Asfalteringen enl. framlagd inkomst och utgiftstat till en kostnad på 880 000 kr är en nybyggnation av väg, vilket därmed strider mot föreningens syfte. Vad som anses vara nybyggnation är prövat i domstol, Hovr N Norrl, avd 2, 1985-12-20, DT 51, där fastslås att åtgärder för att höja vägens standard så som förändring av vägprofil, grundförstärkning, beläggning av vägbanan med asfalt, inte kan ses som underhållsåtgärd utan ska betraktas som nybyggnation vilket kräver ny lantmäteriförrättning.

Den föreslagna budgeten för underhåll och driftskostnad för grusvägen är specificerad i inkomst- och utgifts stat till 70 400 kr. Vägen är i motsvarande eller bättre skick än vid förrättningstillfället så utgifterna på 880 000 kr kan inte anses vara en skuld för eftersatt underhåll.

Vidare har styrelsens förvaltning av samfällighetsföreningen försvårat medlemmarnas möjlighet att bevaka sin andel i föreningen och handlat i strid både mot föreningens stadgar och SFL.

- Inget formellt beslut har tagits om att vägen ska asfalteras med en framställan från styrelsen enligt föreningens stadgar §16; med ett underlag som beretts av styrelsen med information som kostnader, offerter, vägkvalitet etc. Ej heller har det behandlats som en motion från enskild medlem som styrelsen berett enligt stadga §15. Frågan har dock diskuteras som en övrig fråga, punkt 18 vid ordinarie årsstämma 25 juli 2015, lyft av en enskild medlem. En majoritet av medlemmarna biföll förslaget och gav styrelsen att uppdrag att ta fram ett underlag för "Asfaltering till ett pris av max 1 milj kr inkl moms, utfört av en välrenommerad entreprenör som lämnar garanti på arbetet".
- Unola Lund KB begärde sedan att frågan ska tas upp till formellt beslut baserat på styrelsens underlag på en extra stämma, men detta avslogs av styrelsen.
- Vid extra stämman 2015-10-10 togs ett formellt beslut om uttaxering för asfaltering, vilket beredde Unola Lund KB tillfälle att klandra ett formellt beslut, vilket Mark och miljödomstolen biföll (F 3605-15).

Eftersom inget formellt beslut tagits i asfalteringsfrågan, endast rörande uttaxering, har inte Unola Lund KB haft möjlighet att klandra föreningen i detta avseende, skadan av att styrelsen tagit in beslutsunderlag har också varit ringa.

Eftersom föreningen väljer att tolka punkt 18 på ordinarie årsstämma den 25 juli 2015 som ett beslut klandras detta eftersom det strider mot föreningens syfte och därmed saknar laglig grund enligt SFL § 18. Det ska noteras att eventuella beslut som en förening tar utan lagligt stöd, inte omfattas av tidsfristen i 53 § andra stycket om lagen om förvaltning av samfälligheter, enligt utslag i Mark och miljööverdomstolen F 2458-15.

Gate Klova samfällighetsförening har anfört följande till utveckling av sin talan. Gate Klova samfällighetsförenings beslut på ordinarie föreningsstämma den 25 juli 2015 att asfaltera Gate Klovavägen, som ingår i gemensamhetsanläggningen A, vilken Gate Klova samfällighetsförening förvaltar, är förenligt med samfällighetens ändamål och är inte behäftat med sådan avvikelse från lag eller stadgar, som skulle kunna medföra upphävande av beslutet.

Gate Klova samfällighetsförenings beslut på extra föreningsstämma den 25 mars 2016 att uttaxera 880 000 kronor av medlemmarna för asfaltering av Gate Klovavägen, har tillkommit i vederbörlig ordning, d v s utan att vara behäftat med sådan avvikelse från lag, stadgar eller föreningsstämmobeslut, som skulle kunna få till följd yrkad rättelse av beslutet.

Frågan om att asfaltera Gate Klovavägen har under längre tid varit ett samtalsämne mellan ägarna till de deltagande fastigheterna i gemensamhetsanläggningen. Genom en motion till styrelsen inför ordinarie föreningsstämma i Gate Klova samfällighetsförening den 25 juli 2015 väckte en ägare till den deltagande fastigheten Kungsbacka D, Y, frågan om att asfaltera vägen. I föredragningslistan, vilken också ingår i bilaga 4 till stämmningsansökan, som skickades ut till medlemmarna tillsammans med kallelsen till föreningsstämman antecknades Y's förslag i en punkt 18 samt bifogades hans motion.

På sätt framgår av protokollet som fördes vid den ordinarie stämman, medförde Y's motion att samfällighetsföreningen beslutade att belägga Gate Klovavägen med asfalt till en total kostnad om maximalt 1 miljon kronor inklusive moms. Härfter infordrade styrelsen offerter avseende erforderligt asfalteringsarbete och kallade därefter till extra föreningsstämma att äga rum den 10 oktober 2015. Av punkt 8 i dagordningen framgår:

"Kommande asfaltering av vägen från grinden och ut till Gateklova enligt beslut (punkt 18) på ordinarie årsstämma den 25 juli 2015

- a) Presentation av inkomna offerter och vald entreprenör
- b) Presentation av totalsumma och utdebitering enligt andelstal"

Vid den extra föreningsstämman beslutade Samfällighetsföreningen med ledning av offerter som inkommit under tiden efter den ordinarie föreningsstämman bl.a. att uppdra åt Sandahls Grus & Asfalt AB att asfaltera Gate Klovavägen till ett pris om totalt, maximalt 880 000 kr inklusive moms samt att uttaxera beloppet av medlemmarna enligt gällande andelstal i gemensamhetsanläggningen.

Uttaxeringsbeslutet som fattades vid den extra föreningsstämman den 10 oktober 2015 överklagades emellertid av Unola Lund KB till Mark- och miljödomstolen, mål nr F 3605-15, med yrkande bl.a. om upphävande av beslutet. Samfällighetsföreningen bedömde att det fanns vissa brister i hur uttaxeringsbeslutet tillkommit, varför samfällighetsföreningen fann för gott att medge Unola Lund KB:s yrkande. Härefter gjordes uttaxeringsproceduren om. Sålunda kallade styrelsen till ny extra föreningsstämma att äga rum den 25 mars 2016. Till kallelsen till medlemmarna bifogades dagordningen jämte debiteringslängd samt utgifts- och inkomststat i bilaga 7 till stämmningsansökan. Vid den extra föreningsstämman beslutade Samfällighetsföreningen på nytt att uttaxera beloppet 880 000 kr inklusive moms av medlemmarna för asfaltering av Gate Klovavägen med fördelning enligt vad som närmare framgår av debiteringslängden.

I 18 § LFS föreskrivs att en samfällighetsförenings ändamål är att förvalta den samfällighet för vilken den bildats. Vidare föreskrivs att en samfällighetsförening inte får driva verksamhet som är främmande för det ändamål som samfälligheten skall tillgodose.

Av lantmäterimyndighetens beskrivning den 22 mars 2007 framgår att den inrättade gemensamhetsanläggningen består av utfartsväg från Gate Klova fram till Lunds gård samt att i anläggningen ingår även vägar inom Gate Klova-området. Av beskrivningen till anläggningsbeslutet framgår också att i anläggningen ingående vägar var utförda med undantag för mötesplatser, som nu är utförda. I beskrivningen anges vidare följande:

"Vägen skall hållas farbar för trafik med motorfordon året om (barmarksunderhåll och vinterväghållning) och underhållas på sådant sätt att erforderliga transporter kan genomföras rationellt och att trafiksäkerheten inte äventyras."

"Vid de tidpunkter på året då vägbanans bärighet är nedsatt (vid tjällossning och längre regnperioder) skall anläggningssamfälligheten ha rätt att avlysa tyngre trafik."

Samfällighetsföreningens ändamål är alltså att förvalta i gemensamhetsanläggning-en A ingående vägar så att de kan användas för transporter på ett ration-ellt och trafiksäkert sätt. Vid bildandet av gemensamhetsanläggningen bestämdes inte hur vägarna praktiskt skulle förvaltas. Frågan lämnades alltså utanför förrätt-ningen, vilket medför att det ankommer på ägarna till de deltagande fastigheterna att fatta beslut om detta. Sagda utmynnar i frågan: Vilken handlingsfrihet har före-ningen? Det kan rimligen inte vara så att varje åtgärd som medför en standardför-bättring är otillåten. Detta torde ligga redan i sakens natur. Utgångspunkten för be-dömningen måste istället vara att en åtgärd, även om den skulle medföra en stan-dardförbättring, är tillåten om den är förenlig med samfällighetens ändamål. Det aktuella anläggningsbeslutet kan då inte tolkas så restriktivt att det utesluter all an-nan vägbeläggning än grus.

Det av käranden åberopade hovrättsavgörandet från 1985 gällde en skogsbilsväg avsedd för trafik med arbetsmaskiner. Avgörandets prejudikatvärde med avseende på Gate Klovavägen är redan därför mycket begränsat. Vidare hämtade hovrätten i nämnda rättsfall i frågan om gränsdragningen mellan tillåtna underhållsåtgärder och förbjudna nybyggnadsåtgärder, till de senare hänförde hovrätten standardförbättring av väg, ledning i lagen (1939:608) om enskilda vägar. Lagen om enskilda vägar upphörde emellertid vid utgången av år 1997. Även noteras att hovrätten i domen skriver att det är svårt att uppdra en bestämd gräns eftersom i gränazonen en viss åtgärd kan hänföras antingen till förbättring av väg eller till underhåll av väg bero-ende på vad som bedöms lämpligt i det enskilda fallet.

I ett senare rättsfall, RH 2008:18, Hovrätten för Övre Norrland, dom den 4 mars 2008, mål nr T 529-07, som har många likheter med det nu aktuella målet, kom hovrätten fram till att beläggning av en ca 200 meter lång samfällid grusväg med mjukbitumenstabiliserat oljegrus (kallat mjukgjort oljegrus, mjog), vilket ger en hårdgjord körbana, var förenligt med samfällighetens ändamål. Märk att detta än-

damål var formulerat på samma sätt som det i det nu aktuella målet, d v s: "Vägen skall hållas farbar för trafik med motorfordon året om (barmarksunderhåll och vinterväghållning) och underhållas på sådant sätt att erforderliga transporter kan genomföras rationellt och att trafiksäkerheten inte äventyras."

Vid tidpunkten för bildandet av samfällighetsföreningens och alltjämt var Gate Klovavägen belagd med grus och - nota bene – de övriga ingående vägarna inom Gate Klovaområdet med asfalt.

Deltagande fastigheter i gemensamhetsanläggningen A uppgår till totalt 19 st, vilka är Kungsbacka B, E, C - D och F. Samtliga fastigheter förutom Kungsbacka B, E och C ligger inom Gate Klovaområdet. Fas-tigheterna inom Gate Klova-området är bebyggda med bostadshus. Fastigheten G är dock obebyggd. Fastigheterna inom Gate Klovaområdet nyttjar Gate Klovavägen som utfart från bostad. Kungsbacka B och C (kärandens fas-tigheter) nyttjar Gata Klovavägen endast för skogstransporter och Kungsbacka E nyttjar vägen dels som utfart från bostad, dels för skogstransporter. Gate Klovavägen tillgodoser alltså i första hand bostadsfastigheternas i Gate Klovaområ-det behov av utfartsväg. Gate Klovavägen är en ca 2,3 km lång grusväg.

En väghållare som ansvarar för förvaltning av en grusväg måste ha tämligen vittgående kunskaper. Bl.a. behöver väghållaren känna till hur man väljer underhålls- och förbättringsåtgärder och hur man bedömer vägens tillstånd. Vägledning kan t ex hämtas ur Statens väg-och transportforskningsinstitut, VTI, publikation om grusvägar. För att få en uppfattning om vad det handlar om återges följande ur publikationen.

En grusvägs överbyggnad utgörs uppifrån räknat av grusslitlager, obundet bärlager, förstärkningslager och eventuellt skyddslager. Materialet i grusvägar skall uppfylla krav på såväl bärighet som fukthållande egenskaper. Stenmaterialet i grusslitlagret skall vara så nötningsbeständigt att trafiken inte sliter ner det för snabbt. En viss nötning är dock önskvärd. Ett grusslitlager bör ha en tjocklek på minst 5 cm. Har

slitlagret otillräckligt tjocklek finns risk att väghyveln river upp stenar från det grövre bärlagret. Om lagertjockleken understiger angivna 5 cm är vidare volymen otillräcklig vad gäller möjligheten att utforma vägytan med ett tvärfall (bombering) på ca 4 till 5 %. Ett tvärfall i denna storleksordning erfordras nämligen för att grusvägens avvattning skall fungera tillfredsställande; detta i förening med fungerande diken, vägtrummor och skevning (dosering) i kurvorna. Utan fungerande diken höjs grundvattennivån i vägkroppen, vilket ökar risken för en problematisk tjällossningsprocess och försämrade dränering av vägkroppen under framförallt tjällossningen. Genom fungerande diken sker en snabbare upptorkning av vägbanan, vilket medför att vägen fortare återfår sin bärighet. Av stor betydelse är också s.k. dammbindning av vägen. Om vägens finpartiklar dammar bort bryts nämligen hela slitlagret ner.

Ytligt slitage beror oftast på att det finkorniga materialet i grusvägens slitlager har försvunnit. Detta i sin tur orsakas av att dammbindningsåtgärder inte har utförts i erforderlig utsträckning, varför det finkorniga materialet helt enkelt dammar bort. Följden blir att det grövre materialet lossnar och hamnar i strängar i mitten av vägen och längs vägkanterna. Slaghål (potthål) orsakas ofta av att grusvägen inte har tillräckligt tvärfall och att vatten därigenom blir stående på vägen vid regn.

Korrugering (tvättbräda) kan orsakas av att kornstorlekssammansättningen i slitlagret har försämrats, till följd t ex av trafikslitage genom vilket gruset kastas från vägbanan eller finkornigt material dammar bort. Andra orsaker kan vara att halkbekämpningssanden gör slitlagret alltför sandigt, att vägkonstruktionen har otillräcklig bärighet eller att hyvling av vägen har utförts vid för hög hastighet. Om grusvägens undergrund innehåller större stenar eller block är risken stor att de med tiden tränger upp i vägytan med ojämnheter som följd.

Vatten, såväl i flytande som i frusen form, är en stor riskfaktor. De flesta underhållsåtgärder som bör göras syftar till att hålla vattnet borta från vägkroppen. För hög vattenhalt i vägkonstruktionen orsakar, förutom slaghål och uppskjutning av

stenar och block, dålig bärighet, ytuppmjukning och deformationer av tung trafik samt skador såsom erosion, tjällyftningar, tjälskott och tjälspäckor.

I löpande underhåll av en grusväg under barmarksperioden ingår hyvling, dammbindning, grusning, dikning, kantskärning, röjning och slåtter. Efter genomfört åtgärdsprogram ska vägbanan vara jämn och fri från löst grus, växtdelar och annat som kan hindra avvattnings. Viktigast för god hållbarhet hos en grusväg är att vattenavrinningen säkerställs genom att diken och vägtrummor är i gott skick. Avsaknad av eller undermåliga diken medför att grundvattennivån i vägkroppen höjs och att tjälningssituationen ökar. Diken som underhålls väl medför att vägen torkar och återfår sin bärighet fortare.

Under tidig vår, vid eventuell tjällossning när vägbanan börjar mjukna, är det dags för en första lätt hyvling av vägen. Syftet med denna väghyvling är att reparera eventuella skador och påskynda upptorkning av vägen. När tjällossningen är över och vägen har stabiliserats, men innan den är helt torr, bör vägen hyvlas på djupet en gång i vardera riktningen. Syftet med denna väghyvling är att ta bort eventuella korrugeringar, slaghål och hjulspår samt hyvla in vägkanten och forma vägens tvärfall till 4-5 %. För att inte väghyveln skall orsaka korrugering är av vikt att denna inte kör fortare än 4-6 km/tim. Samtidigt med djuphyvlingen görs årets första dammbindning. Under sommaren hyvlas vägen endast vid behov eftersom dammbindningen bör upprepas vid hyvling. Under hösten hyvlas vägen för att upprätthålla standarden. Samtidigt kan en kompletteringsgrusning göras så att det nya lagret hinner blandas med befintligt slitlager och inte riskerar att plogas bort vid första snön.

Vid dammbindning är metoden med saltning, kalciumklorid (CaCl_2), som utförs medelst saltlösning, vanligast. Dammbindning med kalciumklorid utförs i regel en gång per säsong på våren direkt efter tjällossningen. Ibland erfordras komplettering under säsongen vid något eller ett par tillfällen. För att få effektiv inträngning måste ett flertal olika faktorer beaktas.

De främsta åtgärderna under vinterhalvåret för att hålla vägarna farbara och säkra är plogning och sandning. En grusväg bör plogas först när snödjupet är minst 8 cm. Särskilt innan vägbanan har frusit medför plogning ett stort slitage genom att grus-slitlagret plogas ner i diken. Den vanligaste formen av halkbekämpning på grusväg är sandning, som med fördel utförs med saltinblandning. Under tjällossningsperioden kan vägens bärighet försämrast drastiskt. Det finns olika typer av teknisk utrustning för att övervaka och få närmare information om tjällossning såsom t ex tjäl-djup, tjälfarlig jord och ojämna tjällyftningar. En väghållare har möjlighet att begränsa den tunga trafiken för att minska riskerna att vägen körs sönder under tjällossningsperioden.

Från bilistens utgångspunkt medför grusvägskörning bl.a. mer färdvibration, ökat slitage på fordonet, lägre hastigheter, minskad sikt pga. dammoln genom erosion och svårigheter att möta annan trafik.

Skillnaden i förvaltningen mellan grusvägar och belagda vägar är mycket stor.

I korthet kan sägas att asfalterade vägar erfordrar inget regelbundet barmarksunderhåll; dock kan sopning av sand från vinterväghållningen förekomma. Vinterväghållningen innefattar snöröjning och sandning.

Av ovan redovisade följer sammanfattningsvis att en väghållare som ansvarar för förvaltningen av en grusväg måste ha stor kunskap om och vara aktiv i frågor om underhålls- och förbättringsåtgärder, hur man bedömer vägens tillstånd och risker att den skadas av tung trafik, om beslut skall fattas att avlysa trafik etc. En grusväg erfordrar varje år omfattande underhålls- och förbättringsarbete. Med förvaltningen följer betydande underhållskostnader.

Samfällighetsföreningens beslut att asfaltera Gate Klovavägen medför att ansvaret för och arbetet med löpande förvaltning av den 2,3 km långa vägen avsevärt förenklas och förbilligas. Åtgärden innebär därigenom att vägen kan användas för transporter mer rationellt. Vidare får samtliga vägar i gemensamhetsanläggningen

samma ytskikt. Det överklagade asfalteringsbeslutet är således väl förenligt med samfällighetens ändamål och strider därför inte mot 18 § LFS. Uttaxeringsbeslutet har fattats för att asfalteringsbeslutet skall kunna verkställas. Eftersom asfalteringsbeslutet tillkommit i laga ordning kan inte uttaxeringsbeslutet angripas enligt vad som görs gällande.

Unola Lund KB:s påstående att Gate Klovavägens undergrund inte har erforderlig bärlighet för asfaltering av vägen samt att asfaltering av vägen skulle medföra större intrång och allvarliga men för Unola Lund KB förnekas.

Unola Lund KB har genmält följande.

I rättsfallet som motparten hänvisar till, RH 2008:18, fastslår fastighetsdomstolen att en samfällighetsförening vars syfte är att underhålla en befintlig väg endast får syssla med drift och underhåll av väg och får inte vidta åtgärder som är att betrakta som nybyggnation av väg. Dock att åtgärder som behövs för att uppfylla kravet på att transporter ska kunna genomföras rationellt måste anses vara tillåtna om de inte innebär en direkt ombyggnad eller omläggning av vägen till annan standard. Vidare hänvisas till det tidigare rättsfall Hovr N Norrl, avd 2, 1985-12-20, DT 51, vilket visar att den är prejudicerande.

Skillnaderna av de faktiska omständigheterna i RH2008:18 och i aktuella målet är väsentliga. Gate klovavägen är en 2,3 km lång grusväg som används både som utfartsväg för bostadsfastigheter och för skogstransporter för fastigheterna B, C, E. Vägen är i bättre skick än vid förrättningsstillfället, men i grunden konstruerad som grusväg och inte uppbyggd i enlighet med en asfaltväg. Kostnaden för asfaltering är uppskattade till 880 000 kr med ett tak på 1 000 000 kr utöver sedvanlig skötsel av vägen.

I fallet RH2008:18 rör det sig om en 200 meter samfälld väg som användes bara som utfartsväg för bostadsfastigheterna. Hovrätten betraktade vägen som en entregata i ett villaområde. Vägen bedömdes vara i behov av upprustning till ursprunglig standard och kostnaden för mjog rymdes inom den normala årliga utdebiteringen.

Att en asfaltering till en kostnad på 880 000 till 1 000 000 kr vilket motsvarar 382-435 kr/m ska betraktas som en otillåten nybyggnation med en standardhöjning borde inte råda något tvivel. Jämförelse kan göras med Skogforsks statistik på skogsbrukets kostnad för nyinvestering i väg vilket beräknades för åren 2010-2012 till 160-191 kronor per meter.

Vägsamfälligheten bildades på den redan utförda grusvägen med stöd av anläggninglagen. Unola Lund KB fick avstå utrymme eftersom rätten bedömde att de synnerliga men som uppkom för Unola Lund KB uppvägdes av de andra fastigheternas behov av utfartsväg med stöd av AL § 12. En standardhöjning som en nybyggnation av asfaltsväg innebär strider dessutom mot AL § 8 "Gemensamhetsanläggning skall förläggas och utföras på sådant sätt att ändamålet med anläggningen vinnes med minsta intrång och olägenhet utan oskälig kostnad". En nybyggnation av asfaltsväg medför ett nytt större intrång och allvarliga men för Unola Lund KB, utöver den direkta anläggningkostnaden eventuella skador på vägen från skogskötsel eller skogstransporter blir väsentligt dyrare att åtgärda på en asfaltsväg jämfört med en grusväg, detta speciellt när vägens konstruktion inte har full bärighet.

DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolen har med stöd av 42 kap. 18 § 1 st 5 p rättegångsbalken avgjort målet utan huvudförhandling.

Gate Klova samfällighetsförening förvaltar gemensamhetsanläggningen A. Gemensamhetsanläggningen har bildats enligt anläggningslagen (1973:1149, AL) för ändamålet väg. Enligt anläggningsbeslutet ska vägen hållas farbar med motorfordon året om (barmarksunderhåll och vinterväghållning) och underhållas på sådant sätt att erforderliga transporter kan genomföras rationellt och att trafiksäkerheten inte äventyras..

Årsstämman får på årsmötet den 25 juli 2015 anses ha beslutat att vägen ska asfalteras. Unola Lund KB har klandrat såväl detta beslut som uttaxeringsbeslutet på den extra stämman den 25 mars 2016. Sistnämnda beslut är klandrat inom stadgad fyra-

veckorsfrist. Preskriptionsinvändning har inte framställts gentemot beslutet den 25 juli 2015. Som Unola Lund KB:s talan är utformad avser klandertalan i denna del inte heller fråga som inte omfattas av fyraveckorsfristen i 53 § SFL.

Enligt 18 § lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter (SFL) gäller att en samfällighetsförenings ändamål är att förvalta den samfällighet den har bildats för och att en samfällighetsförening inte får driva verksamhet som är främmande för det ändamål som samfälligheten ska tillgodose. Enligt motiven till bestämmelsen (prop. 1973:160 s. 416 f) är det avgörande för om en viss åtgärd ska anses ingå i en samfällighetsförenings befogenheter huruvida åtgärden faller inom ramen för samfällighetens ändamål.

En anledning till att en samfällighetsförenings beslut måste falla inom ramen för samfällighetens ändamål är att beslut enligt AL kan innebära att en fastighet tvångsvis ska delta i en gemensamhetsanläggning och också delta i att bekosta utförandet och driften av anläggningen. Detta medför också en skyldighet för ägare av deltagande fastighet att betala enligt den av stämman fastställda uttaxeringen. Ett sådant beslut är omedelbart exigibelt. Vad som kan beslutas och uttaxeras får emellertid inte vara annat än verksamheter som ingår som ett naturligt led i förvaltningen av samfälligheten resp. sådana kostnader som föreningsmedlemmarna på förhand har kunnat förvänta sig till följd av verksamheten. Syftet med bestämmelsen i 18 § SFL är således bl.a. att skydda samfällighetsföreningens medlemmar från kostnader som inte är hänförliga till ändamålet med samfällighetsföreningen.

Kompetensområdet för Gate Klova samfällighetsförening är begränsat till drift och underhåll av en vid tidpunkten för anläggningsbeslutet befintlig väg, på aktuell sträcka med ytbeläggning av grus. Anläggningsbeslutet syftar inte till någon standardförbättring. Detta framgår bl.a. av vägen ska bli föremål för barmarksunderhåll. Asfaltering av vägen får mot denna bakgrund anses innefatta en standardförbättring som inte ryms inom det fastställda ändamålet.

Gate Klova samfällighetsförening har som stöd för sin talan åberopat rättsfallet RH 2008:18, i vilket mål beslut om beläggning med s.k. mjog accepterades i en motsvarande situation. En väsentlig skillnad mot förevarande förhållanden är emellertid att denna åtgärd i 2008 års fall kunde genomföras utan höjning av den årliga utdebiteringen. Ungefär motsvarande bedömning har senare gjort av Mark- och miljööverdomstolen i dom den 16 december 2014 i mål F 7514-14. För Gate Klova samfällighetsförenings del förutsätter asfaltering av vägen en betydande höjning av utdebiteringen.

Vid angivna förhållande ska Unola Lund KB:s talan bifallas och Gate Klova samfällighetsförening förpliktas att betala bolagets rättegångskostnader. Vad gäller rättelsen enligt 46 § kan sådan inte genomföras på annat sätt än genom att upphäva beslutet att fastställa debiteringslängden.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV425)

Överklagande senast den 29 juli 2016

Göran Stenman

Gunnar Bergström

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Göran Stenman och tekniska rådet Gunnar Bergström.

SVERIGES DOMSTOLAR

ANVISNING FÖR HUR MAN ÖVERKLAGAR - DOM I MÅL DÄR MARK- OCH MILJÖDOMSTOLEN ÄR FÖRSTA INSTANS

Den som vill överklaga mark- och miljödomstolens dom ska göra detta skriftligen. **Skrivelsen ska skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen.** Överklagandet prövas av Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt.

Överklagandet ska ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

Har ena parten överklagat domen i rätt tid, får också motparten överklaga domen (s.k. **anslutningsöverklagande**) även om den vanliga tiden för överklagande har gått ut. Överklagandet ska också i detta fall skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen och det måste ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom en vecka** från den i domen angivna sista dagen för överklagande. Om det första överklagandet återkallas eller förfaller kan inte heller anslutningsöverklagandet prövas.

För att ett överklagande ska kunna tas upp krävs att Mark- och miljööverdomstolen lämnar **prövningstillstånd**. Det görs om:

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står mark- och miljödomstolens avgörande fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Mark- och miljööverdomstolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om:

1. den dom som överklagas med angivande av mark- och miljödomstolens namn samt datum för domen och målnummer,
2. den ändring av mark- och miljödomstolens dom som klaganden vill få till stånd,
3. grunderna (skälen) för överklagandet och i vilket avseende mark- och miljödomstolens domskäl enligt klagandens mening är oriktiga,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Har en omständighet eller ett bevis som åberopas i Mark- och miljööverdomstolen inte lagts fram tidigare, ska klaganden förklara anledningen till omständigheten eller beviset inte åberopats i mark- och miljödomstolen. **Skriftliga bevis** som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet. Vill klaganden att det ska hållas ett förnyat förhör eller en förnyad syn på stället, ska han eller hon ange det och skälen till detta. Klaganden ska också ange om han eller hon vill att motparten ska infinna sig personligen vid huvudförhandling i Mark- och miljööverdomstolen.

Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller hans/hennes ombud.

Om ni tidigare informerats om att **förenklad delgivning** kan komma att användas med er i målet/ärendet, kan sådant delgivningssätt också komma att användas med er i högre instanser om någon överklagar avgörandet dit.

Ytterligare upplysningar lämnas av mark- och miljödomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.

Hur man överklagar Mark- och miljööverdomstolens avgörande

Den som vill överklaga Mark- och miljööverdomstolens avgörande ska göra det genom att skriva till Högsta domstolen. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till Mark- och miljööverdomstolen.

Senaste tid för att överklaga

Överklagandet ska ha kommit in till Mark- och miljööverdomstolen senast den dag som anges i slutet av Mark- och miljööverdomstolens avgörande.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid, skickar Mark- och miljööverdomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Högsta domstolen.

Prövningstillstånd i Högsta domstolen

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningsstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rätts-tillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen eller om
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, så som att det finns grund för resning, att domvilla förekommit eller att målets utgång i Mark- och

miljööverdomstolen uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandets innehåll

Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (domstolens namn och avdelning samt dag för avgörandet och målnummer),
3. den ändring i avgörandet som klaganden begär,
4. de skäl som klaganden vill ange för att avgörandet ska ändras,
5. de skäl som klaganden vill ange för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som klaganden åberopar och vad som ska bevisas med varje bevis.

Förenklad delgivning

Om målet överklagas kan Högsta domstolen använda förenklad delgivning vid utskick av handlingar i målet, under förutsättning att mottagaren där eller i någon tidigare instans har fått information om sådan delgivning.

Mer information

För information om rättegången i Högsta domstolen, se www.hogstodomstolen.se